

DE JOODSE GEMEENSCHAP IN OOSTENDE

Over de geschiedenis van de Joodse Gemeenschap in Oostende bestaat nog geen grondige studie, ondermeer doordat het hele stadsarchief in rook is opgegaan tijdens de Tweede Wereldoorlog. Het Joods Museum in Brussel kon echter op basis van ander archiefmateriaal een vrij nauwkeurig beeld geven van de ontstaansgeschiedenis van de plaatselijke Joodse Gemeenschap.

Tijdens de Middeleeuwen konden joden zich niet als burgers vestigen binnen de poorten van de stad. Wel verbleven joodse handelaars vaak in Oostende op de handelsroute Keulen - Londen.

Door de tolerante houding van keizer Jozef II van Oostenrijk kregen joden vanaf 1781 toestemming om in de stad te wonen, na een onderzoek van hun financiële mogelijkheden, zedelijk gedrag en rechtschapenheid. Dat de joodse populatie groeide, blijkt uit een akte van 1788 waarin het Salomon Mendes wordt toegestaan een kerkhof aan te leggen voor zijn familieleden en geloofsgenoten op zijn eigendom buiten de westelijke stadspoorten (die zich bevonden ten westen van het huidige Postgebouw). Na de Franse Revolutie werden ook de joden vrije burgers.

Gastvrij Oostende

Kort na de Belgische Onafhankelijkheid werd de Centraal Israëlitische Consistorie (kerkraad) van België opgericht die de Joodse gemeenschappen in Antwerpen, Aarlen, Brussel, Gent en Luik erkende. Ongeveer 1.500 joden leefden op dat ogenblik in België, maar tijdens de negentiende en twintigste eeuw nam hun aantal gestaag toe door de slechte economische omstandigheden en de progroms (jodenvervolgingen) in het Russische en Ottomaanse keizerrijk. Op

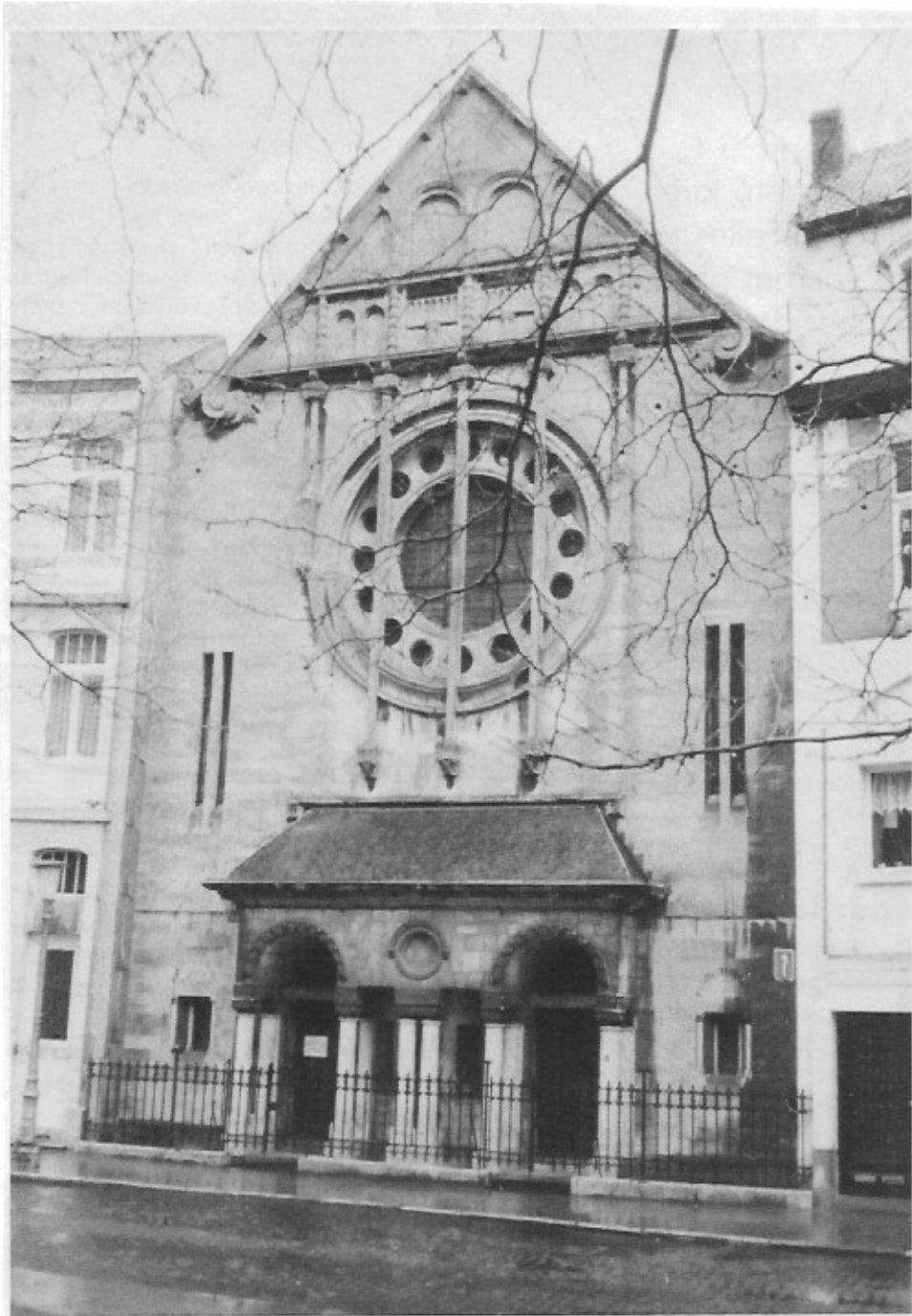
het ogenblik dat Oostende evolueerde van visserstad tot de «Koningin der Badsteden» woonden hier een dertigtal families. Tijdens de zomermaanden verbleven zo'n 300 joodse families in onze stad. Om aan de religieuze noden van de hoge joodse zomergasten te voldoen, diende Oostende over een passende gebedsruimte te beschikken.

De rijke baron Gerson von Bleichroder, financieel adviseur van Bismarck, stelde een gedeelte van zijn woning ter beschikking voor het houden van de joodse eredienst. Een telg uit de Rotschild familie uit Frankfurt die geregeld in Oostende verbleef, was bereid de bouw van een synagoge te financieren op de gronden geschonken door de Staat, gesitueerd ten noorden van de Keizerskaai (de huidige Vindictivelaan). Het gebouw kwam er echter niet.

Rond 1890 besliste koning Leopold II een bijgebouw van het voormalige koninklijk paleis in de Langestraat (Huize Louise-Marie) ter beschikking te stellen voor de inrichting van een kleine synagoge. De joodse voorzanger ontving van het stadsbestuur een jaarlijks honorarium van 500 fr. Hij had ook het toezicht over de rituele reinheid van het hotel Frank (Louisastraat 38) en het hotel Reinsberg (Van Iseghemlaan).

Erkenning

Op 5 juni 1904 erkende Leopold II de Joodse Gemeenschap in Oostende. In die periode woonden zo'n 150 joden permanent in Oostende. Tijdens het kustseizoen nam het aantal joodse residenten met zowat 2200 vooral buitenlandse bezoekers toe. Ter uitvoering van een conventie tussen de Staat en de Stad stelde de Stad een terrein in de Sportstraat ter beschikking voor de

bouw van een synagoge. De Joodse Gemeenschap vond deze locatie niet centraal genoeg en kocht een terrein aan het Filip van Maastrichtplein aan. Op 29 augustus 1911 werd de synagoge officieel ingewijd.

Tijdens de Eerste Wereldoorlog leden de joden niet meer dan de andere Belgen. Het Interbellum betekende een welvarende periode voor de actieve Joodse Gemeenschap in onze stad met een verdubbeling van het aantal joodse families. Zij hebben echter steeds

minder gefortuneerde geloofsgenoten die verdreven waren uit Rusland, Polen, Oostenrijk of Duitsland bijgestaan. Zo logeerde ook Albert Einstein en Karl Deutsch een korte tijd in Oostende.

Tijdens de Tweede Wereldoorlog was Oostende verboden terrein voor joden. De vervolgingen door het Nazi-regime brachten de Joodse Gemeenschap in Oostende zware verliezen toe. De zeldzame overlevenden vonden een geplunderde synagoge. Die Joodse Gemeenschap telde nog slechts enkele families

die hard moesten werken om te overleven. Zij hadden weinig tijd en geloof. Het vergde dan ook heel wat inzet van de voorzitter van de Joodse Gemeenschap om hen ertoe te bewegen opnieuw deel te nemen aan het religieuze leven. De joodse medeburgers zijn ook vrij goed geïntegreerd onder de Oostendse bevolking. Oostende blijft door zijn cosmopolitisch karakter streven naar openheid, ontvankelijkheid en multiculturele verrijking.

De synagoge: een beschermd monument

Op een grondoppervlakte van zo'n 350 m² creëerde de joodse architect Joseph de Lange (toen 23 jaar oud) een gebedsruimte voor 150 personen in overwegend Romaanse stijl. Hij inspireerde zich op de Duitse synagoge-architectuur wat in de voorgevel duidelijk tot uiting komt. Die vormt een exacte kopie in gereduceerde vorm van de synagoge van Frankfurt. Opvallend is de portiek op 10 zuilen die de tweeledige toegang overluifelt. De zuilen symboliseren de 10 geboden. Ook voor het wasbekken in de hal stond de Frankfurter synagoge model. De gevel bestaat uit een vlakstenen parement verlevendigd door de grafische belijning en plastische accenten. Gebeeldhouwde friezen, kapitelen en casementen met gestileerd blad- en rankwerk sieren de gevel. De architectuur heeft door zijn inplanting in een huizenblok uiteraard een besloten karakter. De witbepleisterde gebedsruimte omvat één beuk die door tongewelven wordt overspannen.

Het voorportaal bevindt zich onder de damesgalerij. De bima (lessenaar voor de voorlezing) staat centraal opgesteld in het schip. De synagoge bevat een prachtig brandglasraam met het zegel van Salomon. In de aron (schrijn vooraan de synagoge) worden vijf kostbare Thora-rollen bewaard die, in perkament, het verhaal van de schepping en de gelofte aan Abraham vertellen. Tijdens de oorlog werden ze bewaard door de stedelijke autoriteiten en aldus van de vernietiging gevrijwaard.

De synagoge aan het Filip van Maastrichtplein is als enige erkend in West-Vlaanderen. De Joodse gemeenschap kan terecht fier zijn op dit beschermd monument.